

WOJNA NA UKRAINIE ROSYJSKI IMPERIALIZM A UKRAIŃSKA NIEPODLEGŁOŚĆ

Analizy – refleksje – kalendarium

Chwała Bohaterom!

WOJNA NA UKRAINIE

ROSYJSKI IMPERIALIZM A NIEPODLEGŁOŚĆ UKRAINY

Pamięci tych Polaków, którzy w latach 2022–2024 oddali życie walcząc o niepodległą Ukrainę i wolną od rosyjskiego imperializmu Europę.

Пам'яті тих поляків, які у 2022–2024 рр віддали життя, борючись за незалежну Україну і вільну від російського імперіалізму Європу.

ВІЙНА В УКРАЇНІ

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Колективна монографія
під редакцією Станіслава Стемпеня

Фонд «Свобода і Демократія»

Варшава – Перемишль 2024

WOJNA NA UKRAINIE

ROSYJSKI IMPERIALIZM A NIEPODLEGŁOŚĆ UKRAINY

Praca zbiorowa
pod redakcją Stanisława Stępnia

Fundacja Wolność i Demokracja

Warszawa – Przemysł 2024

Rada Redakcyjna

Ihor CEPENDA (współprzewodniczący), Konstanty CZAWAGA, Ihor CZORNOWOŁ,
Maciej DANCEWICZ, Lilia LUBONIEWICZ, Ihor HURAK,
Monika MUSIK-ROGOWSKA (koordynator projektu), Jan MATKOWSKI,
Jan MALICKI (współprzewodniczący), Anna SICIAK, Stanisław STĘPIEŃ

Przekłady tekstów z języka ukraińskiego na język polski
i z języka polskiego na język ukraiński:
Ludmiła KOZŁOWSKA, Anna ZELWAK

Projekt okładki

Maciej ŻURAWSKI

Opracowanie graficzne

Robert STACHOWICZ

Na okładce wykorzystano fotografię udostępnioną
przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów RP

**Ministerstwo
Spraw Zagranicznych**

**Projekt finansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP
w ramach konkursu „Polonia i Polacy za Granicą 2024 – Wydarzenia i Inicjatywy Polonijne”**

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP
Публікація представляє виключно погляди авторів і не може бути ототожнена
з офіційною позицією Міністерства Закордонних Справ РП*

ISBN 978-83-973978-0-4

© – Fundacja Wolność i Demokracja

© – Stanisław Stępień PWIN

Nakład 350 egz.

SPIS TREŚCI / ЗМІСТ

Вступ Александра КВАСНЄВСЬКОГО колишнього Президента Республіки Польща під час XVII Польсько-Українських Зустрічей у Яремчі 20 вересня 2024 року [Wystąpienie Aleksandra KWAŚNIEWSKIEGO byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej podczas XVII Spotkań Polsko-Ukraińskich w Jaremczu 20 września 2024 roku].	9
--	---

CZĘŚĆ PIERWSZA / ПЕРША ЧАСТИНА

ROSYJSKA AGRESJA I JEJ SKUTKI

Przemysław ŻURAWSKI Vel GRAJEWSKI Пшемислав ЖУРАВСЬКИЙ Вел ГРАЄВСЬКИЙ	<i>Międzynarodowe położenie Ukrainy i perspektywy jego zmian (stan w listopadzie roku 2024)</i> [Міжнародне становище України та перспективи його змін (станом на листопад року 2024)]	31
Michał KLIMECKI Міхал КЛІМЕЦЬКИЙ	<i>Działania wojenne na Ukrainie a możliwość agresji Rosji na Polskę. Wojna pozycyjna czy manewrowa, bronić linii Bugu czy Wisły?</i> [Воєнних дій в Україні та можливої агресії Росії проти Польщі. Позиційна чи маневрна війна, захист лінії бугу чи вісли?]	57
Władysław WERSTIUK Владислав ВЕРСТЮК	<i>Wpływ rosyjskiej agresji na kształtowanie się polityki pamięci narodowej Ukrainy (lata 2004–2024)</i> [Вплив російської агресії на формування політики національної пам'яті України. 2004–2024 pp. [Wpływ rosyjskiej agresji na kształtowanie się polityki pamięci narodowej Ukrainy (lata 2004–2024)]	77
Mykoła ŁYTWYN Микола ЛИТВИН	<i>Sprzeciw państw Europy Centralnej wobec obecnej agresji Rosji na Ukrainę</i> [Спротив країн Центральної Європи новітній агресії Росії проти України [Sprzeciw państw Europy Centralnej wobec obecnej agresji Rosji na Ukrainę]	105

Jan MATKOWSKI Іван МАТКОВСЬКИЙ	<i>Polska pomoc militarna dla Ukrainy w latach 2022–2024</i> [Польська військова допомога Україні у 2022–2024 роках] 145
Юрій БУРАКОВ Jurij BURAKOW Анастасія ГНЕВАШЕВА Anastasija HNEWASZEWA	<i>Допомога США, Канади і Великої Британії у підготовці збройних сил України в роки війни (2014–2024)</i> [Pomoc USA, Kanady i Wielkiej Brytanii w szkoleniu żołnierzy sił zbrojnych Ukrainy w latach wojny (2014–2024)] 157
Тетяна БАКОЦЬКА Tetiana BAKOSKA	<i>Воєнні біженці в Польщі: між домом і безпритульністю</i> [Uchodźcy wojenni w Polsce: między domem a bezdomnością] 175
Михайло МІЦЕЛЬ Mychajło MICEL	<i>Притулок і адаптація за Синім Океаном</i> [Schronienie i adaptacja za Oceanem] 199
Любомир ХАХУЛА Ludomyr CHACHULA	<i>Російська інвазія як загроза національно-культурній безпеці: досвід співпраці українських та польських інституцій культури</i> [Rosyjska inwazja jako zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego i kulturalnego. doświadczenia współpracy ukraińskich i polskich instytucji kultury] 207
Piotr KOŚCIŃSKI Пйотр КОСЬЦІНЬСКИЙ	<i>Polskie media o rosyjskiej agresji na Ukrainę</i> [Польські засоби масової інформації про російську агресію проти України] 227
Ольга МОРОЗОВА Olga MOROZOWA	<i>Навчання істориків під час війни. Приклад Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького</i> [Kształcenie historyków w czasie wojny. Przykład Czerkaskiego Uniwersytetu Narodowego im. Bohdana Chmielnickiego] 237

CZĘŚĆ DRUGA / ДРУГА ЧАСТИНА

UKRAIŃSKA POLONIA W WARUNKACH WOJNY

Петро АНТОНЕНКО Petro ANTONENKO	<i>Поляки в Північно-східній Україні, зокрема на Чернігівщині</i> [Polacy w Północno-Wschodniej Ukrainie, szczególnie na Czernichowszczyźnie] 257
Владислав СТРУТИНСЬКИЙ Władysław STRUTYŃSKI	<i>Польська громада Північної Буковини: життя та діяльність в умовах російсько-української війни</i> [Polska społeczność Bukowiny Północnej. Życie codzienne i działalność podczas wojny rosyjsko-ukraińskiej] 269
Микола КУЧЕРЕПА Mykoła KUCZEREPА	<i>Життя і діяльність польської громади на Волині в умовах російсько-української війни (2014–2024)</i> [Życie i działalność polskiej społeczności na Wołyniu w warunkach wojny rosyjsko-ukraińskiej (2014–2024)] 285
Konstanty CZAWAGA Константин ЧАВАГА	<i>Działalność organizacji polskich na Ukrainie w warunkach rosyjskiej agresji (na przykładzie publikacji, audycji radiowych i telewizyjnych Grupy Medialnej Kurier Galicyjski)</i> [Про життя поляків і діяльність польських організацій в Україні в умовах російської агресії (у публікація, радіо – і телепередачах медійної групи «Кур'єр Галиційські»)] 313
Julia SIERKOWA Юлія СЕРКОВА	<i>Stan i perspektywy oświaty polonijnej na Ukrainie podczas rosyjskiej agresji (2022–2024)</i> [Стан та перспективи польської освіти в Україні під час російської агресії (2022–2024)] 335

CZĘŚĆ TRZECIA / ТРЕТЯ ЧАСТИНА

WSPOMNIENIA. PRZESZŁOŚĆ I TERAŻNIEJSZOŚĆ

Яцек КЛЮЧКОВСЬКИЙ Jacek KLUCZKOWSKI	<i>Польська політика щодо «Помаранчевої Революції» в Україні – спогади дипломата</i> [Polska polityka w odniesieniu do „pomarańczowej rewolucji” w Ukrainie. Wspomnienia dyplomaty] 353
--	---

Роман СЕМЧИШИН Roman SEMCZYSZYN	<i>Десять років війни. Мої спогади про бої за Дебальцеве і Костянтинівку (2014–2024)</i> [Dziesięć lat wojny. Moje wspomnienia z walk o Debalecewo i Konstantynówkę (2014-2024)] .. 389
Євген СІНКЕВИЧ Jewhen SINKEWYCZ	<i>Із мого досвіду виїзду з окупованого Херсона (квітень 2022 р.)</i> [Moje wspomnienia z wyjazdu z okupowanego przez Rosjan Chersonia (kwiecień 2022 r.)] 411

СЗЄЅС СЗВАТА / СЕТВЕРТА САСТИНА

КАЛЕНДАРІУМ ВОЈНЫ

Petro ANTONENKO Петро АНТОНЕНКО Stanisław STĘPIEŃ Станіслав СТЕПІЄНЬ	<i>Kalendarium rosyjskiej agresji na Ukrainę (1 stycznia – 31 grudnia 2024)</i> [Хроніка війни (1 січня – 31 грудня 2024 р.)]..... 425
---	--

СЗЄЅС РІАТА / П'ЯТА САСТИНА

POLEMIKI, KOMNUNIKATY I INFORMACJE

Stanisław STĘPIEŃ	<i>Pod jedną czy dwiema flagami? Ukraińskie dylematy tożsamościowe / Під одним чи двома прапорами? Дилема української ідентичності</i> 463
Komunikat o laureatach Nagrody Historycznej im. Leona Wasilewskiego za rok 2024 / Комунікат про лауреатів Історичної премії ім. Леона Василевського за 2024 рік 473	
XVII Polsko-Ukraińskie Spotkania w Jaremczu / XVII Українсько-Польські Зустрічі в Яремчі 475	
Notki o Autorach 481	

МИКОЛА КУЧЕРЕПА
ORCID 0000-0001-9314-3585

ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ НА ВОЛИНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014–2024)

В статті проаналізована діяльність польської громади на Волині в умовах російсько-української війни у 2014–2024 рр. Активну діяльність в краї проводить ціла низка громадських організацій і товариств польської культури: Товариство польської культури на Волині ім. Еви Фелінської, Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка, Волинське відділення об'єднання вчителів польської мови в Україні ім. Габріелі Запольської, Волинське товариство польського мистецтва „Барви Кресові”, Волинське товариство лікарів польського походження та інші. Автор статті детально висвітлив їхню культурно-освітню діяльність, заходи з увіковічнення пам'яті земляків, вшанування пам'яті загиблих воїнів Збройних сил України. Наведено багато інших цікавих фактів українсько-польської співпраці на Волині в умовах російської агресії. Стаття написана на основі відкритих джерел, а саме з інформацій, поміщених в українських і польських медіа, інтернет ресурсах.

Попередні зауваження

Російська збройна агресія проти України триває з 2014 р. Навесні 2014 р., скориставшись тимчасовим послабленням влади в Україні, Росія розпочала гібридну війну проти нашої держави, а 24 лютого 2022 р. відбулося широкомасштабне вторгнення Росії в Україну.

Волиняни прокинулися вранці 24 лютого 2022 р. від ракетних обстрілів військового аеродрому, що розташований у передмісті Луцька. Через три тижні військовий аеродром знову був обстріляний крилатими ракетами з акваторії Чорного моря, внаслідок чого загинуло четверо волинян і шестеро зазнали поранень. За кілька тижнів росіяни обстріляли цивільну нафтобазу, а 26 серпня 2024 р. ракетної

і дровоюї атаки зазнала цивільна інфраструктура та багатоповерхівка в Луцьку. Проте жодні руйнування не порівняти з тим, що в область щодня прибувають тіла загиблих на фронті військовослужбовців-волинян.

Російська агресія принесла не лише біль і страждання у сотні тисяч українських сімей, а й сприяла консолідації українського суспільства та викликала неочікуваний для Москви спротив українського суспільства. В умовах реальної загрози втрати державності, волиняни, незалежно від національності і віросповідання, у перших рядах йшли у лави добровольчих і регулярних військових формувань. 5 березня 2024 р. в районі села Кринки Херсонської області загинув морський піхотинець поляк Альберт Свіца з Луцька. Він пішов на війну добровольцем 3 березня 2022 р. Упродовж двох років у підрозділі морської піхоти брав участь у бойових діях у Донецькій, Запорізькій, Миколаївській та Херсонській областях¹.

Польська допомога Україні

Поляки з різних державних і громадських інституцій надають допомогу Україні. 23 січня 2024 р. Луцька міська рада отримала термоодея та павербанки для військових. Допомогу замовили та закупили Канцелярія Президента Республіки Польща та Бюро національної безпеки після того, як дружина Президента Польщі Агата Корнгаузер-Дуда відвідала Луцьк². Близько 100 вантажівок із гуманітарною допомогою, евакуація кількох сотень українських сиріт із воєнної завірюхи, надання професійної допомоги майже 6 тис. дітей із територій, охоплених війною, прийняття понад 6 тис. поляків, які виїхали з України, комплексна підтримка та фінансова допомога для 7,2 тис. українських родин – це тільки деякі кроки, реалізовані фундацією „Свобода і демократія” з перших днів великої війни³.

1 *Na wojnie poległ Albert Świca z Łucka*, „Monitor Wołyński”, 8.04.2024, [w:] <https://monitorwolynski.com/uk/news/5467-na-wojnie-polegl-albert-swica-z-lucka> [доступ 10.10.2024].

2 N. Denysiuk, *Łuck otrzymał pomoc dla wojskowych od Pierwszej Damy Polski*, „Monitor Wołyński”, 23.01.2024, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5360-pomoc-dla-lucka-od-pierwszej-damy-polski> [доступ 20.09.2024].

3 „*Byliśmy na Ukrainie, zanim zaczęła się wojna*”. *Jak naprawdę działa Fundacja Wolność i Demokracja?*, 19.01.2022, [w:] <https://wid.org.pl/bylismy-na-ukrainie-zanim-zaczela-sie-wojna-jak-naprawde-dziala-fundacja-wolnosc-i-demokracja/> [доступ 10.10.2024].

fot. O. Jemeć

Члени Товариства польської культури ім. Тадеуша Костюшка у Волинській державній обласній науковій бібліотеці ім. Олени Пчілки під час акції Національного читання драми Юліуша Словацького „Кордіан”. Луцьк, 7 вересня 2024 р. / Członkowie Towarzystwa Kultury Polskiej im. Tadeusza Kościuszki w Wołyńskiej Obwodowej Państwowej Bibliotece Naukowej im. Oleny Pczłki podczas Narodowego czytania dramatu „Kordian” Juliusza Słowackiego. Łuck, 7 września 2024 r.

Як відомо, Волинь споконвіку була Батьківщиною для представників різних національностей: українців, поляків, євреїв, чехів, німців, караїмів, вірмен, ромів та інших. У Волинській області представники національних меншин та корінних народів складають близько 32,5 тис. осіб⁴, серед них поляки – 0,07%⁵. Вони відіграли і відіграють велику й неповторну роль у формуванні самобутності краю. Тут діє ціла низка громадських організацій і товариств поляків. Римо-католицька церква, віряними якої в переважній більшості є поляки, має понад 30 організацій⁶.

4 Моніторинг дотримання прав і свобод представників національних меншин, корінних народів та релігійних громад під час воєнного стану у Волинській області, [w:] https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/monitoring-doderzhannya-prav-i-svobod-predstavnikov-nacionalnih-menshin-korinnih-narodiv-ta-religijnih-gromad-pid-chas-voyennogo-stanu-u-volinskij-oblasti [dostęp 20.10.2024].

5 Населення Волинської області, [w:] <https://naurok.com.ua/prezentaciya-naselennya-volinsko-oblasti> [dostęp 10.09.2024].

6 Ibidem.

fot. W. Jaruczyk

Національне читання драми «Кордіан» Юліуша Словацького у Товаристві польської культури на Волині ім. Еви Фелінської, Луцьк, 7 вересня 2024 р. / Narodowe czytanie dramatu „Kordian” Juliusza Słowackiego w Towarzystwie Kultury Polskiej na Wołyniu im. Ewy Felińskiej. Łuck, 7 września 2024 r.

Генеральне консульство Республіки Польща в Луцьку

Окрім громадських організацій і товариств у Луцьку діє дипломатична місія Польщі – Генеральне консульство Республіки Польща. До сфери його компетенції входять три області: Волинська, Рівненська та Тернопільська.

Дипломатичний осередок у Луцьку окрім консульської діяльності також займається просуванням Польщі, розвитком двосторонніх відносин та співпрацею між Польщею та Україною у всіх сферах політичного, соціального, економічного, культурного та наукового життя. Особливе місце в цих заходах займає транскордонне та прикордонне співробітництво в рамках Єврорегіону Буг.

Генеральне консульство Республіки Польща в Луцьку перше відчувало на собі подих війни. В ніч на 29 березня 2017 р. будівлю консульства було обстріляно з гранатомета. Ніхто не постраждав, але будівля зазнала пошкоджень.

Правоохоронні органи України ідентифікували обстріл будівлі Генконсульства як теракт. Начальник управління Служби безпеки

України у Волинській області заявив, що подібні дії є „провокацією, яка на руку Росії”⁷. Як встановила СБУ, організатором провокації став лідер радикальної громадської організації „Наждак” Микола Дульський⁸.

Після 24 лютого 2022 р. консульство в Луцьку не припинило своєї діяльності, хоча на деякий час було змушене перейти на віддалений режим роботи. Із лютого 2022 р. воно активно займається гуманітарною допомогою, водночас не припиняє підтримки проєктів, пов’язаних із культурою, спадщиною, польською мовою чи польсько-українською економічною співпрацею. Генеральний консул Славомір Місяк сказав:

„Війна досить серйозно впливає на нашу роботу, тому що з одного боку ми не виконуємо сьогодні деякі обов’язки, а з другого – вимоги воєнного часу накладають на нас певні обмеження”⁹.

14 листопада 2023 р. Генеральне консульство РП у Луцьку організувало урочистий прийом із нагоди Дня Незалежності Польщі та 20-ї річниці відкриття цього польського дипломатичного представництва в Україні. Генеральний консул РП у Луцьку підкреслив:

Найбільшим досягненням консульства є те, що Польща тут помітна. Безумовно, досягненням є також об’єднання різних середовищ, наприклад, залучення місцевих поляків до діяльності зі збереження і популяризації спільної спадщини¹⁰.

Дипломат говорив також про те, що завдяки залученню до співпраці різних організацій у Волинській, Рівненській та Тернопільській областях реалізується багато спільних проєктів.

7 Консульство Польщі в Луцьку обстріляли. Роботу інших польських консульств зупиняють, [w:] <https://www.radiosvoboda.org/a/28398047.html> [dostęp 20.10.2024].

8 Назвали ім’я замовника обстрілу Генконсульства Польщі у Луцьку, „Волинські новини”, 31.03.2017, [w:] <https://www.volynnews.com/news/society/nazvaly-zamovnyka-obstrliv-henkonsulstva-polshchi-u-lutsku/> [dostęp 2.08.2024].

9 N. Denysiuk, *Od 20 lat otwarci na współpracę*, „Monitor Wołyński”, 15.11.2023, [w:] <https://monitorwoylinski.com/pl/news/5241-20-lecie-konsulatu-generalnego-rp-w-lucku> [dostęp 20.10.2024].

10 Ididem.

Генеральне консульство РП у Луцьку багато зусиль докладає організації і проведенню різноманітних презентацій, наукових конференцій та інших подій. Зокрема, 22 листопада 2023 р. консульство у співпраці з місцевим Товариством польської культури ім. Тадеуша Костюшка презентувало книгу польського дослідника Ярослава Дурки „Януш Радзивілл 1880–1967. Політична біографія”¹¹. Місяцем раніше, 19–20 жовтня 2023 р., в Острозі відбулася конференція, присвячена волинянці Анні Валентинович – одній з найважливіших діячок вільних профспілок Польщі „Солідарність”. Під час відкриття конференції виступав генеральний консул Республіки Польща в Луцьку Славомір Місяк¹².

У Луцьку досить часто відбуваються заходи економічного характеру, в яких беруть участь не лише бізнесмени, а й дипломати. Зокрема, Луцьк приймав учасників семінару „Польсько-українська співпраця та перспективи відбудови України”. 18 липня у Волинській торгово-промисловій палаті зібралися представники бізнесу з Польщі та України, щоб обговорити потенціал та перспективи польсько-української економічної співпраці, можливості та виклики для фірм, які планують вийти на польський чи український ринок.

Захід організували в рамках проєкту „Сервіс відбудови України”, який реалізує Центр стратегічних досліджень Варшавського інституту підприємництва¹³.

В житті волинської громади важливу роль відіграють навчальні та наукові установи. Зокрема, таким освітнім та науковим центром є Волинський національний університет ім. Лесі Українки, який співпрацює з польськими громадськими організаціями. 18 січня 2023 р. Волинський Університет та Товариство польської культури на Волині ім. Еви Фелінської уклали договір про співпрацю. Предметом договору між навчальним закладом та Товариством є орга-

11 A. Olich, *W Łuckim Zamku wspomiano o Januszu Radziwille*, „Monitor Wołyński”, 23.11.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5258-prezentacja-ksiazki-durki-o-januszu-radziwille> [dostęp 20.10.2024].

12 І. Глушман, *В Острозькій академії провели конференцію, присвячену Анні Валентинович та солідарності українського й польського народів*, [w:] <https://ostrog.rayon.in.ua/news/643140-v-ostrozkiy-akademii-proveli-konferentsiyu-prisvyachenu-anni-valentinovich-ta-solidarnosti-ukrainskogo-ta-polskogo-narodiv> [dostęp 11.10.2024].

13 N. Denysiuk, *Zaufanie, konkurencja, szanse. O czym rozmawiali przedsiębiorcy na forum polsko-ukraińskim w Łucku*, „Monitor Wołyński”, 21.07.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5056-seminarium-dla-przedsiębiorcow> [dostęp 20.10.2024].

нізація співпраці між сторонами для покращення якості підготовки майбутніх фахівців-філологів і посилення інтеграції між освітою, громадською та культурною діяльністю¹⁴.

На факультеті філології та журналістики цього Університету є кафедра полоністики і перекладу. Її очолює доктор філологічних наук, професор Світлана Сухарева. Кафедра за сприяння Генерального консульства Республіки Польща у Луцьку видає періодичне друковане видання – річник „Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи”. На кафедрі проводиться рецензування публікацій часопису „Roczniki Humanistyczne” факультету гуманітарних наук Люблінського католицького університету Іоана-Павла II і часопису „Bibliotekarz Podlaski” (Білосток, РП)¹⁵.

Кафедра полоністики і перекладу впродовж останніх років активно долучається до наукових, науково-методичних, навчальних проєктів, які реалізує разом зі своїми партнерами з країн Європейського Союзу, передусім із Польщі, та українськими вишами. У 2022 р. луцькі полоністи взяли участь у кількох міжнародних проєктах. Серед них – „Вдосконалення мовних, культурних, дидактичних компетенцій українських учителів польської мови як іноземної”, який реалізували у співпраці з Варшавським університетом. Втілювали також проєкт „Граматика з культурою – вебінари і завдання”. Тут працювали в партнерстві з Університетом ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні¹⁶.

14–18 жовтня 2024 р. у Луцьку проходив V Міжнародний науково-методичний семінар „Стан і перспективи методики вивчення польської мови в закладах середньої та вищої освіти”, в якому активну участь брали луцькі викладачі-полоністи. Цьогоріч семінар проходив у гібридному форматі, що дозволило учасникам із Польщі та інших міст України долучитися до подій через інтернет-платформи. Виступи стосувалися сучасних методик вивчення і викладання

14 A. Olich, *Umowa o współpracy*, „Monitor Wołyński”, 26.01.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/4747-porozumienie-o-wspolpracy-miedzy-universytetem-apolskim-stowarzyszeniem> [dostęp 20.10.2024].

15 *Кафедра полоністики і перекладу*, [w:] <https://vnu.edu.ua/uk/departments/polonistyky-i-perekladu> [dostęp 11.10.2024].

16 O. Yemets, „*Nam się udało*”. *Lucka polonistyka będzie realizować nowe projekty*, „Monitor Wołyński”, 10.10.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5171-nowe-projekty-luckiej-polonistyki> [dostęp 10.09.2024].

польської мови, проблем перекладу, досліджень польської літератури й використання новітніх технологій у філології.

Особливим акцентом у рамках роботи семінару стала всеукраїнська олімпіада з польської мови та культури „Луцькі діалоги з польською культурою – 2024”. У ній взяли участь студенти, які вивчають польську мову, з Києва, Львова, Луцька, Вінниці, Харкова, Тернополя, Дрогобича, Кам’янця-Подільського та інших міст. Журі олімпіади опрацювало 107 робіт і визначило переможців.

Доцент Наталя Цьолик та професор Світлана Сухарева 17 жовтня 2024 р. презентували черговий том наукового збірника „Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи”. Учасники семінару мали змогу ознайомитися також з електронною версією цього журналу та публікаціями за попередні роки¹⁷.

Під час семінару викладачі цієї кафедри організували зустріч голів польських товариств, на якій обговорити плани співпраці. Завідувачка кафедри професорка Світлана Сухарева представила присутнім проекти співпраці освітян із польськими організаціями, які вже реалізовані або тривають. Студенти-полоністи регулярно проходять виробничу практику на базі газети „Волинський монітор”. Волинський національний університет ім. Лесі Українки підписав низку партнерських договорів із польськими товариствами міста про здобуття освіти з використанням дуальної форми навчання¹⁸. Полоністичний тиждень пройшов швидко і продуктивно, на ньому окреслили проблематику наступних зустрічей.

Важливою установою не лише в університеті, а й на міжнародному рівні зарекомендував себе Інститут Польщі – інформаційно-дослідний інститут. Він сприяє українсько-польському співробітництву на міжвузівському, міжрегіональному, міжнаціональному і міждержавному рівнях у всіх сферах суспільного життя. Заснований у 2008 р. на факультеті міжнародних відносин Волинського національного університету ім. Лесі Українки з ініціативи надзвичайного і повноважного посла України в Республіці Польща Олександра Моцика, Голови Інституту Центрально-Східної Європи в Любліні професора Єжи Ключовського і ректорату Волинського національ-

17 N. Ciołyk, *Polonistyczna jesień w Łucku*, „Monitor Wołyński”, 21.10.2024, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5793-polonistyczna-jesien-w-lucku> [dostęp 28.10.2024].

18 A. Olich, *Luccy poloniści spotkali się z prezesami polskich stowarzyszeń*, „Monitor Wołyński”, 18.10.2024, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5787-luccy-polonisci-spotkali-sie-z-prezesami> [dostęp 20.10.2024].

Аматорський колектив Товариства польської культури ім. Тадеуша Костюшка виступає на 28-му Фестивалі кресової культури у м. Мронгово у Вармінсько-Мазурському воєводстві, 20 серпня 2023 р. / Amatorski zespół Towarzystwa Kultury Polskiej im. Tadeusza Kościuszki występuje na 28. Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie w województwie warmińsko-mazurskim, 20 sierpnia 2023 r.

ного університету ім. Лесі Українки в Луцьку. Серед інших пріоритетними завданнями цього Інституту є сприяння поширенню польської культури в Україні та української культури в Республіці Польща (проведення фестивалів, конкурсів, виставок, перегляд фільмів, організація концертів, презентації нових видань тощо)¹⁹. Важливим напрямом діяльності Інституту є інформаційно-промоційний, що полягає в популяризації Польщі, її культурних, історичних, наукових й інших особливостей в Україні та представлення надбань України в Польщі.

Серед багатьох заходів заслуговують уваги акції, приурочені польській письменниці Габріелі Запольській, яка народилася та проживала в околицях Луцька (с. Прилуцьке Луцького р-ну Волинської обл.). Принагідно проведено презентацію перекладу твору Габрієли Запольської „Малашка”, перекладену українською мовою жителем

19 Положення про Інститут Польщі, [w:] https://vnu.edu.ua/sites/default/files/Docs/polojenia_poland.pdf [dostęp 20.10.2024].

м. Ківерці Миколою Гупалом, найвизначнішим на Волині сучасним дослідником життя і творчості відомої письменниці.

Діяльність Інституту Польщі за декілька останніх років значно поживалася завдяки відкриттю нових польсько-українських ініціатив, що надходять як з польського, так і з українського боку. Інститут сприяє популяризації культурних надбань України та їх презентації на теренах Польщі. Так, у 2016 р. Інститут Польщі спільно з Центром лесезнавства ВНУ ім. Лесі Українки й Музеєм Лесі Українки в Луцьку долучився до видання „Лісової пісні” Лесі Українки польською мовою. У вересні 2017 р. Інститут організував читання віршів Лесі Українки різними мовами в стінах музею визначної поетеси з Волині. До інформаційно-промоційного напрямку діяльності Інституту Польщі належить також розробка туристичних та екскурсійних маршрутів, ареал охоплення яких становлять Луцьк, Волинська область й українсько-польське прикордоння²⁰.

На сьогодні спільно з Генеральним консульством РП у Луцьку Інститут Польщі працює над новими екскурсійними ідеями. Зокрема, професорка Наталія Коцан стала авторкою екскурсії „Адміністративні місця міжвоєнного Луцька”. Екскурсія складається з десяти етапів, під час яких оглядається певна будівля та розповідається історія функціонування конкретної адміністративної установи Другої Речі Посполитої в м. Луцьку. Екскурсія має пізнавальний характер, а також, на думку авторки, сприятиме поліпшенню міжетнічного взаєморозуміння й спілкування²¹. Зазначимо, що діяльність Інституту Польщі ВНУ ім. Лесі Українки проводиться у співпраці з подібними організаціями Польщі та України й включає проведення фестивалів, конкурсів, виставок, перегляд фільмів, організацію концертів, презентацію художніх і літературних творів та ін.

Інститут Польщі виступає організатором проведення наукових міжнародних круглих столів, семінарів, конференцій. У 2021 р. започатковано Міжнародний науковий симпозіум „Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи”. У рамках симпозіуму науковці,

20 Н. Коцан, Р. Коцан, *Напрями діяльності Інституту Польщі Волинського національного університету імені Лесі Українки*, „Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”, 2022, № 1 (12), с. 116.

21 Н. Коцан, Р. Мазурець, *Розробка туристичних й екскурсійних маршрутів у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки*, „Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Географічні науки”, 2008, № 10 (383), с. 189-196.

fot. W. Pedycz

Прибирання польського цвинтару в Римачах, 23 жовтня 2024 р. / Sprzątanie polskiego cmentarza wojennego w Rymaczach na Wołyniu. 23 października 2024 r.

аспіранти й студенти з Польщі та України обговорили важливі питання українсько-польських відносин²².

На факультеті історії, політології та національної безпеки університету успішно діє навчально-наукова лабораторія „Центр українсько-польських досліджень”, створена у 2008 р. Її керівником призначено професора Миколу Кучерепу. Важливими напрямками діяльності лабораторії є дослідження українсько-польських відносин в економічній, політичній, соціальній, духовній та інших сферах на певних історичних етапах і сьогодні; проведення просвітницьких занять та лекцій з проблематики українсько-польських відносин. Лабораторія здійснює науково-дослідні та консультативні зв’язки з провідними науковими установами, державними та самоврядними органами, громадськими науковими центрами, які займаються вивченням українсько-польських відносин²³.

Активну культурно-освітню діяльність на Волині проводить ціла низка громадських організацій і товариств польської культури, які бережно оберігають культурну спадщину своїх земляків.

22 Н. Коцан, Р. Коцан, *Напрями діяльності Інституту Польщі...*, с. 116.

23 Інформація про навчально-наукову лабораторію „Центр українсько-польських досліджень”, [w:] https://docs.google.com/document/d/1kAwX3BOMf47ljf2YBWZ2gFT_QauQ53YZ/edit [dostęp 20.10.2024].

Організації і товариства поляків на Волині відображає Таблиця²⁴.

Таблиця

Організації і товариства поляків на Волині

<i>№ з/п</i>	<i>Назва організації</i>	<i>Керівник</i>
1.	Товариство польської культури на Волині ім. Еви Фелінської (Stowarzyszenie Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej na Wołyniu)	Віктор Ярчук
2.	Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка (Towarzystwo Kultury Polskiej im. Tadeusza Kościuszki w Łucku na Wołyniu)	Ніна Поремська
3.	Товариство польської культури у Ковелі (Towarzystwo Kultury Polskiej w Kowlu)	Анатолій Герка
4.	Товариство польської культури ім. Міхала Огінського у Любомлі (Stowarzyszenie Kultury Polskiej im. Michała Ogińskiego w Lubomlu)	Володимир Педич
5.	Волинське товариство лікарів польського походження (Stowarzyszenie Lekarzy Polskiego Pochodzenia na Wołyniu)	Сергій Прокоп'юк
6.	Волинське відділення об'єднання вчителів польської мови в Україні ім. Габріелі Запольської (Wołyńskie Zjednoczenie Nauczycieli Polskich na Ukrainie im. Gabrieli Zapolskiej)	Світлана Зінчук
7.	Волинське товариство польського мистецтва „Барви Кресові” (Towarzystwo Sztuki Polskiej „Barwy Kresowe”)	Георгій Ролінгер
8.	Спілка польських організацій на Волині (Związek Organizacji Polskich na Wołyniu)	Ніна Поремська
9.	Українсько-польський союз ім. Томаша Падури у Рівному (Ukraińsko-Polski Sojusz im. Tomasza Padury w Równem)	Ева Маньковська

Однією з перших організацій національних меншин Волині стало створене у вересні 1991 р. в Луцьку Товариство польської культури ім. Еви Фелінської (ТПК). На установчих зборах зареєструвалися

24 Складено автором.

63 учасники. Тепер тільки в Луцькому відділенні ТПК є близько 300 членів. До нього належать також підвідділи в Берестечку, Горохові, Маневичах, Любешові та Ківерцях. Усі ці підвідділи зареєстровані офіційно і ведуть самостійну діяльність. У різний час очолювали Товариство Анна-Марія Стецяк, Ірена Костецька, Данута Ровенська, Георгій Ролінгер, Валентин Ваколюк²⁵. Нині організацію очолює Віктор Яручик – науковець, кандидат філологічних наук, доцент Волинського національного університету ім. Лесі Українки, член Національної спілки письменників України і Національної спілки журналістів України.

Основними напрямками діяльності Товариства є відродження національної ідентичності та плекання рідних традицій. Перш за все, це вивчення польської мови як дітьми, так і дорослими. У середині 1990-х років при Товаристві почали проводити мовні курси, адже багато поляків, живучи в україномовному середовищі, дуже погано знали рідну мову. Уроки проводили раз чи два на тиждень, вони були напівлюбительські, але завдяки їм діти й молодь відкривали для себе культуру своїх предків, а старші відновлювали власні знання. Зараз ці курси переродилися в повноцінну недільну школу, яку відвідують сотні учнів²⁶. У цих школах і діти, і дорослі вивчають не лише польську мову, а й культуру та історію Польщі. Для учнів щороку Товариство організовує поїздки до Польщі.

Уроки проводять кваліфіковані українські викладачі та двоє вчителів із Центру розвитку польської освіти за кордоном (Польща). Це одна з найбільших шкіл у Луцькому консульському окрузі. Учні школи є лауреатами багатьох регіональних, загальноукраїнських та міжнародних конкурсів.

У 2009 р. при Товаристві заснували двомовну газету „Monitor Wołyński”, („Волинський монітор”). Цей двотижневик знають і люблять читачі з обох боків кордону. Тематика видання надзвичайно широка: сучасне життя та історія поляків Волині, освіта, культурні події, польсько-українська співпраця. Багато уваги газета приділяє охороні культурної спадщини на Волині.

25 A. Olich, *30 lat Stowarzyszenia Kultury Polskiej im. Ewy Felińskiej na Wołyniu*, „Monitor Wołyński”, 29.09.2021, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/4022-28937> [dostęp 10.10.2024].

26 Ibidem.

Поляки, які зазнали репресій від радянської влади і були вислані в Сибір та Казахстан, а також їхні нащадки згуртувалися в „Коло сибіряків”.

Із початком широкомасштабної російської агресії члени Товариства в рамках проєкту „Підтримка польських організацій і осередків в умовах війни в Україні”, який фінансує Канцелярія голови Ради міністрів РП у межах державної підтримки Полонії та поляків за кордоном у 2023 р. отримують допомогу від фундації „Свобода і демократія”²⁷. Кожен знак уваги з боку Польщі в теперішні нелегкі часи для волинських поляків дуже важливий і цінний.

Члени Товариства займаються прибиранням, утриманням польських цивільних і військових кладовищ. Луцьке відділення, зокрема, опікується військовим кладовищем у Пшебражі (нині Гайове). Кілька разів на рік члени організації прибирають там і запалюють лампади. 10 членів Товариства беруть участь у війні проти московського окупанта в лавах різних військових формувань, насамперед у лавах ЗСУ і Тероборони.

Завдяки Товариству поляки на Волині мають змогу зберігати свою культурну спадщину, проводити різноманітні культурно-освітні заходи.

На Волині активно діє Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка. Воно нараховує 350 членів. Головою Товариства є Ніна Поремська. З самого початку своєї діяльності воно реалізувало план національно-культурного відродження поляків на Волині, популяризувало навчання польської мови, опіку над пам’ятками польської культури і польськими цвинтарями. Товариство офіційно зареєстровано 19 лютого 1999 р.

Нині при організації діють мистецькі колективи „Волинські пані” (сеньорки), „Волинські соловейки” (діти і молодь), хор „Волинь”. Хористи напрацювали цікавий репертуар із 40 творів. Це польські патріотичні, релігійні і народні пісні, а також українські пісні. На початку діяльності було створено 3-х річну школу, в якій діти навчаються польської мови, пізнають історію і культуру Польщі. В школі працюють місцеві вчителі – Наталя Бейчук, Наталя Цьолик, Ніна Михалюк, Оксана Тарасюк, Ірена Костенко, а також відрядже-

27 W. Jaruczyk, *Polacy z Wołynia otrzymali pomoc z Polski*, „Monitor Wołyński”, 6.11.2023, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/5219-polacy-z-wozynia-otrzymali-pomoc-z-polski> [dostęp 10.10.2024].

ні з Польщі Пйотр Ковалік і Габріеля Возняк-Ковалік. Завдячуючи професіоналізму вчителів досягнуто успіхів у навчанні дітей. Про це свідчить те, що кількість учнів постійно зростає. Навчанням польської мови охоплено 200 учнів.

Товариство організує зустрічі з нагоди різних свят, річниць, прибирання цвинтарів, конкурсів. Характерним є те, що під час війни товариство не припинило своєї діяльності.

Товариство проводить День Патрона, Спільну крашанку, відзначає травневі свята (День Конституції 3 Травня), свято початку і закінчення шкільного року, Миколайки, колядування, оплатковві зустрічі, щорічні міжнародні дитячо-молодіжні фестивалі польської пісні, читацькі конкурси, щорічні конференції „Славетні поляки Волині”, національні читання з президентом Польщі, Дні польської культури в Луцьку, презентації польської кухні²⁸. Зокрема, Товариство 6 травня 2023 р. організувало урочисту академію з нагоди „Дня Полонії” і поляків за кордоном і свята Конституції 3 Травня. У цей день у Польському центрі зібралися члени ТПК ім. Тадеуша Костюшка, Волинського товариства лікарів польського походження, Волинського відділення об’єднання вчителів польської мови в Україні ім. Габріелі Запольської, Волинського товариства польського мистецтва „Барви Кресові”. Присутніх привітали голови і представники полонійних організацій Волині. Після урочистої частини відбувся концерт за участю мистецьких колективів „Волинські соловейки” і „Волинські пані”²⁹.

Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка організовує багато цікавих заходів щодо збереження своєї національної ідентичності. Серед них популярністю користується дитячо-молодіжний фестиваль польської пісні „Польські квіти”, в якому беруть участь творчі колективи з багатьох міст України і Польщі³⁰.

Аматорські колективи Товариства були учасниками 28-го Фестивалю кресової культури у місті Мронгово у Вармінсько-Мазурському

28 *Ankieta-Informacje o organizacjach TTKP im. Tadeusza Kościuszki, Łuck, Ukraina*, [w:] <https://wid.org.pl/towarzystwo-kultury-polskiej-im-tadeusza-kosciuszki/> [dostęp 20.10.2024].

29 N. Ciołyk, *Uroczystości majowe w Centrum Polskim w Łucku*, „Monitor Wołyński”, 7.05.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/4928-majowe-swiet-a-w-lucku> [dostęp 11.10.2024].

30 W. Pisarski, *Święto polskiej pieśni w Łucku*, „Monitor Wołyński”, 6.12.2017, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/2257-19842> [dostęp 20.08.2024].

fot. A. Olich

Під час обговорення договору про співпрацю між Волинським національним університетом ім. Лесі Українки та Товариством польської культури на Волині ім. Еви Фелінської, Луцьк, 18 січня 2023 р. / Spotkanie na temat współpracy pomiędzy Wołyńskim Uniwersytetem Narodowym im. Łesi Ukrainki a Towarzystwem Kultury Polskiej na Wołyniu im. Ewy Felińskiej. Łuck, 18 stycznia 2023 r.

воєводства, який тривав із 18 до 20 серпня 2023 р. У його програму увійшла низка виступів, на яких свої мистецькі здобутки демонстрували колективи з України, Білорусі, Литви та Польщі. Очільниця Товариства польської культури ім. Тадеуша Костюшка в Луцьку Ніна Поремська поділилася своїми враженнями: „Я була рада, що наші колективи змогли показати свої здобутки за п'ять років. І в ковідний карантин, і під час війни ми старалися не занедбувати нашу культуру, люди працювали, приходили на репетиції, хоч і не мали змоги продемонструвати свої досягнення на великій сцені. Цей фестиваль – це перемога для нас, хоча б навіть лише через те, що організатори вибрали нас серед інших претендентів. Для мене як голови національного товариства надзвичайно цінним є те, що ми зараз, у війну, можемо поїхати до Польщі і співати польські пісні нарівні з відомими колективами з інших країн”³¹.

31 A. Olich, *Polacy z Wołynia wystąpili na Festiwalu w Mrągowie*, „Monitor Wołyński”, 22.08.2023, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/5088-polacy-z-wozynia-wystapili-na-festiwalu-w-mragowie> [dostęp 20.10.2024].

Очільниця Товариства відзначила безсумнівний успіх на фестивалі дитячо-юнацького колективу „Волинські соловейки” та дорослого гурту „Волинські забави”. „Зараз майже в кожній сім’ї хтось воює. І в нашому польському товаристві сини, чоловіки, внуки теж відстоюють нашу свободу. Участь у фестивалі „Волинських соловейків” стала своєрідною нагородою для батьків цих дітей. Ніна Поремська підсумувала:

Те, що Польща нас не забула, що наші діти мали можливість хоча б ці кілька днів прожити під мирним небом – це надзвичайно важливо для всіх нас³².

Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка організовує святкові заходи з нагоди державних свят Польщі. 11 листопада 2023 р. у Польському центрі в Луцьку Товариство вшанувало 105-ту річницю відновлення незалежності польської держави. Цього дня зібралися члени польських організацій, які діють у Луцьку, а також вчителі й батьки учнів недільної школи та друзі організації. Художню частину заходу розпочав дитячий ансамбль „Волинські соловейки”, виконавши польські патріотичні пісні та вірші. Концерт продовжився виступом колективу „Волинські пані”, які потішили гостей прекрасним виконанням польських пісень. На завершення заходу всі присутні вшанували пам’ять полеглих воїнів хвилиною мовчання. А ще виконали пісню „Червона калина”, щоб, як зазначила керівниця хору Алла Гас, подякувати всім, хто сьогодні захищає Україну³³. Захід відбувся за підтримки Генерального консульства РП у Луцьку.

Товариство польської культури ім. Тадеуша Костюшка разом з Волинським обласним товариством чехів „Матіце Волинська”, Товариством німців Волині та Волинської релігійної громади прогресивного юдаїзму у квітні 2024 р. організували вечір у рамках благодійного проєкту „В єдності наша сила!”. Наприкінці концерту голови товариств звернулися з короткими промовами до глядачів. Ніна Поремська розповіла глядачам:

32 Ibidem.

33 O. Yemets, *Koncert w Centrum Polskim w Łucku w 105. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości*, „Monitor Wołyński”, 11.11.2023, [w:] <https://monitorwolynski.com/pl/news/5234-koncert-w-centrum-polskim-w-lucku> [dostęp 20.10.2024].

Коли нас запросили доєднатися до проєкту, ми не могли залишитися осторонь. Якби ці „визволителі” прийшли, то не було би наших товариств, наших пісень. Тільки з незалежністю України виникли наші товариства, до цього ми були сірою масою. Нам треба пам’ятати й передавати своїм дітям і внукам, що наші товариства можуть існувати тільки на вільній землі, у вільній Україні³⁴.

У завершальному слові директорка департаменту культури Луцької міської ради Тетяна Гнатів акцентувала:

Сьогодні на цій сцені виступили колективи чотирьох національно-культурних товариств Волині, які доєдналися до благодійного проєкту „Культура – духовні крила перемоги”, який уже кілька місяців триває в нашій громаді з метою збору коштів для підтримки Збройних сил України. Ми усвідомлюємо, що теперішня російсько-українська війна – це війна не за території, а за культуру, за історію, за нашу ідентичність. І доки живе наша культура, ми – непереможні. Доки на цій сцені виступають наші талановиті діти, у нас є майбутнє. Разом ми переможемо³⁵.

З метою здобуття коштів для статутної діяльності щорічно Товариство подає запити до Фундації „Свобода і демократія” („Wolność i Demokracja”), Товариства „Спільнота польська” (Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”). Товариство налагодило співпрацю з польськими навчальними закладами у Любліні, Холмі, Білій Підлясці. Має багаторічну підтримку Товариства загальних знань щодо організації літнього відпочинку дітей у Польщі.

Із 2012 р. з ініціативи президента Польщі відбуваються щорічні акції „Національного читання”. Її започаткувало спільне читання „Пана Тадеуша” Адама Міцкевича. Під час наступних акцій поляки у всьому світі читали твори Александра Фредра, Генрика Сенкевича, Болеслава Пруса, Станіслава Виспянського, Стефана Жеромського, Габріелі Запольської та польські новели різних авторів. У 2024 р. для читання обрано драму Юліуша Словацького „Кордіан”, яка розповідає про боротьбу поляків проти царського режиму. Особливу ак-

34 A. Olich, „Zbieramy na drony”. Na łuckiej scenie występowali Czesi, Polacy, Żydzi i Niemcy, „Monitor Wołyński”, 22.04.2024, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/5489-czesi-polacy-niemcy-i-zydzi-na-luckiej-scenie> [dostęp 10.10.2024].

35 Ibidem.

fot. A. Olich

Завідувачка кафедри проф. Світлана Сухарева (перша праворуч) представляє головам польських товариств проекти співпраці освітян із польськими організаціями / Kierownik katedry, prof. Switłana Suchariewa (pierwsza z prawej) przedstawia prezesom polskich towarzystw projekty współpracy pracowników oświaty z organizacjami polonijnymi.

туальність цей твір набуває тепер, коли війна вирує в Україні після повномасштабного нападу Росії.

До цієї акції долучилися товариства польської культури на Волині. Цьогоріч ТПК ім. Тадеуша Костюшка долучилося до поляків у всьому світі, які читали драму „Кордіан” Юліуша Словацького. Акція відбулася у Волинській державній обласній науковій бібліотеці ім. Олени Пчілки. У читанні взяли участь студенти-полоністи Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Захід відбувся за підтримки Генерального консульства РП у Луцьку. Наприкінці заходу всі учасники отримали дипломи про участь у 13-му Національного читання.

Учасники заходу могли ознайомитися з виставкою книг Юліуша Словацького польською мовою, які є у фондах бібліотеки, обговорити його життя і творчість, спільно прочитати уривки драми „Кордіан” та переглянути екранізацію цього твору³⁶.

36 O. Yemets, „Zebrali się przedstawiciele różnych pokoleń”. W Łucku odbyła się 13. edycja Narodowego Czytania, „Monitor Wołyński”, 7.09.2024, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/5709-narodowe-czytanie-2024-tpk-tadeusza-kosciuszki#> [dostęp 20.10.2024].

13 вересня 2024 р. у Луцьку в рамках відзначення Дня міста відбувся круглий стіл із представниками національних меншин. Захід пройшов у межах проєкту „Разом сильніші: підтримка та розширення можливостей національних меншин у Луцьку під час війни”. Учасники ділилися проблемами, з якими зіткнулися під час війни національні меншини, а також шукали шляхи їх вирішення. Польську національну спільноту на круглому столі представляла Ніна Поремська. Вона розповіла про культурні та просвітницькі проєкти, а також про численні благодійні ініціативи, які реалізовує польська громада в Луцьку³⁷.

На увагу заслуговує діяльність Волинського товариства польського мистецтва „Барви Кресові”. Воно було засноване у 2012 р. Членами Товариства є артисти Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, Волинської філармонії, вчителі Луцької музичної школи ім. Фридерика Шопена, відомі діячі культури і мистецтва Волині. Товариство „Барви Кресові” займається пропагуванням польської культури і мистецтва, організацією концертів і фестивалів в Польщі і Україні, організує навчання польської мови у недільній школі для дітей і молоді, займається впорядкуванням польських поховань. Товариство співпрацює з Луцькою музичною школою № 1 ім. Фридерика Шопена, Інститутом мистецтв, Луцькою художньою школою, іншими організаціями.

У листопаді 2018 р. у Луцьку відбулася зустріч популярною українсько-польською письменницею із Одеси Ксенією Заставською, яка презентувала у Волинському краєзнавчому музеї свої книги, зокрема, новинки – „Вето на щастя” та „Заломлення”. Презентацію організували голова Товариства польського мистецтва „Барви Кресові” Георгій Ролінгер, перший заступник генерального директора Видавничого дому Простір Олена Нужна за підтримки Волинського краєзнавчого музею, Генерального Консульства Республіки Польща в Луцьку, Луцької музичної школи ім. Фридерика Шопена, за участю народного артиста України Василя Чепелюка, творчої інтелігенції та молоді³⁸.

37 A. Olich, *W Łucku odbył się okrągły stół z udziałem przedstawicieli mniejszości narodowych*, „Monitor Wołyński”, 14.09.2024, [w:] <https://monitorwozynski.com/pl/news/5726-stol-mniejszosci-narodowe> [dostęp 20.10.2024].

38 „Вето на щастя”: українсько-польська письменниця презентувала у Луцьку книги, [w:] <https://www.hroniky.com/news/view/13754-veto-na-shchastia-ukrainsko-polska->

Незважаючи на те, що в країні триває війна, музичний ансамбль товариства „Срібна квінта” 28 серпня 2022 р. взяв участь у фестивалі культури пограниччя Мронгово. Виступ солістки „Срібної квінти” Тетяни Ціхоцької амфітеатр вітав оплесками стоячи!³⁹

Творчий колектив Волинського товариства польського мистецтва „Барви Кресові” організував шевченківські концерти у школах кількох гімн Польщі. Свій творчий доробок колективи продемонстрували полякам з нагоди 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Саме з шевченківських творів складалася програма концерту. Голова Товариства Георгій Ролінгер розповів:

Концерт тривав більше години. Діти та дорослі виконували твори Тараса Шевченка – поезію та пісні на його слова. Польським дітям та вчителям дуже сподобалися виступи. Адже для багатьох з них це було перше знайомство з творчістю Шевченка⁴⁰.

Активністю відрізняється Волинське товариство лікарів польського походження. Це міждисциплінарне, добровільне об’єднання лікарів, яке має статус громадської організації. Діяльність товариства поширюється на територію історичної Волині. Членами товариства є лікарі польського походження, лікарі іншого етнічного походження, які знають або вивчають польську мову, які прихильно і з повагою відносяться до польської культури і мови, що є громадянами України чи іноземними громадянами, які визнають Статут товариства та беруть участь у його діяльності.

Члени Товариства всіляко підтримують прагнення лікарів показувати в своїй роботі високу професійну кваліфікацію і бездоганну етику, тому головне завдання Волинського товариства лікарів польського походження – це безперервна освіта лікарів. Товариство не здійснює комерційну та політичну діяльність⁴¹.

pysmennytsia-prezentuvala-u-lutsku-knyhy [dostęp 10.10.2024].

39 *Фестиваль культури пограниччя Мронгово 2022*, [w:] <https://barwykresowe.pl.ua/ua/novini/festival-kulturi-pogranichchya-mrongovo-2022/?view=amp> [dostęp 10.10.2024]

40 *Волиняни відкрили полякам Шевченка*, „ВолиньPost”, 16.05.2014, [w:] <https://www.volynpost.com/news/32934-volyniany-vidkryly-poliakam-shevchenka-foto> [dostęp 20.10.2024].

41 *Волинське товариство лікарів польського походження*, [w:] http://lekarz.volyn.ua/ua/Nasa_dialnist/Nasa_dialnist.html [dostęp 10.10.2024].

Волинське товариство лікарів польського походження регулярно організовує благодійні огляди громадян. Таку акцію Товариство проводило у Костелі Пресвятого Серця Ісуса Христа, що у Ківерцях. Саме таку допомогу країнам, особливо знедоленим, медики вважають своїм важливим завданням. Лікар-отоларинголог, активіст Олександр Щурук про діяльність Товариства розповів так:

Ми організовуємо такі огляди пацієнтів, які, можливо, не мають можливості приїхати до обласного центру, до районного центру, і, можливо, не мають коштів на обстеження. Як правило, ми проводимо огляди біля костелів. Робиться оголошення, і виявляються бажаючі люди, а тоді ми вже приїжджаємо і робимо огляди.

Протягом жовтня-грудня 2021 р. Волинське Товариство лікарів польського походження за підтримки Генерального Консульства РП в Луцьку організувало 8 виїздів бригади лікарів у рамках благодійної медичної акції „Білі суботи”, метою яких було надання безкоштовних медичних консультацій представникам польської спільноти в Луцькому консульському окрузі. Лікарі, які надавали консультації, відвідали Корець, Микулинці, Торчин, Олику, Нововолинськ, Замлиння, Ратне (Щедрогір).

Зважаючи на стан здоров'я людей похилого віку, а також утруднений доступ у період пандемії, зокрема, до лікарів-спеціалістів, члени Товариства надали такі необхідні безкоштовні медичні консультації людям похилого віку, хворим особам, а також сім'ям з дітьми.

Під час виїздів бригади у складі 23 лікарів-спеціалістів проведено обстеження в рамках базової медичної допомоги, здійснено діагностику симптомів артеріальної гіпертензії, цукрового діабету та легких захворювань, ЕКГ та ультразвукове дослідження (печінки, підшлункової залози, нирок, сечового міхура, простати, гінекологічних проблем, серця, щитовидної залози). Пацієнтів, у яких після обстеження було виявлено захворювання середньої тяжкості та тяжкі, що потребують подальшої консультації чи стаціонарного лікування, направляли до відповідних медичних центрів і лікарів-спеціалістів.

Загалом, члени Волинського Товариства лікарів польського походження, медики-спеціалісти з Луцька, Рівного і Тернополя, провели 874 консультації, 22 особи було направлено у спеціалізовані відділення або на подальшу діагностику зі специфічними симптомами, що потребують госпіталізації. Завдяки таким заходам пацієнти,

фот. О. Јемец

Могила воїна Богдана Щербика в Усичах під українським і польським прапорами. Він просив маму, що коли загинув на війні, то хотів би, щоб на його могилі був також польський прапор / Grób Bohdana Szczerbyka w Uszczach udekorowany flagami – ukraińską i polską. Żołnierz zanim ochotniczo zaciągnął się do armii ukraińskiej pracował w Polsce. Przed wyruszeniem na front prosił swoją mamę, że gdyby zginął to na grobie chciałby mieć obok ukraińskiej także polską flagę. Jego wola została spełniona.

а саме представники польської спільноти, могли отримати професійну допомогу і проконсультуватися щодо стану здоров'я у лікаря-спеціаліста.

Завдяки допомозі лікарів, членів Волинського Товариства лікарів польського походження, у важкий період епідемічної загрози допомогу було надано багатьом представникам польської спільноти і не тільки. Акція територіально охоплювала Луцький консульський округ⁴².

Усі товариства, що об'єднують поляків, багато уваги приділяють збереженню пам'яті про своїх співвітчизників. Члени товариства опікуються польськими цвинтарями. Зокрема, 23 жовтня 2024 р. члени Любешівського відділення Товариства польської культури на Волині ім. Еви Фелінської навели лад на старому польському кладовищі на околиці селища. Учасники акції позагрібали листя та очистили бруківку біля пам'ятника полякам, загиблим 9 листопада 1943 р. Після

42 Волинське Товариство лікарів польського походження провело по селах „Білі суботи”, [w:] <https://www.volyn.com.ua/news/201622-volynske-tovarystvo-likariv-polsko-ho-pokhodzhennia-provelo-po-selakh-bili-suboty> [dostęp 20.10.2024].

цього вони запалили лампадки й помолилися за упокій душ померлих, які спочивають на цьому цвинтарі⁴³.

Черговим місцем пам'яті, яким Товариство польської культури ім. Міхала Огінського в Любомлі зайнялося в жовтні 2024 р., був військово-цивільний цвинтар у Любомлі. У його впорядкуванні взяли участь Олена Семенчук, Сергій Карпенко та Володимир Педич. Члени Товариства прибрали старі кладовища в Римачах та Любомлі⁴⁴.

Члени польських товариств беруть участь у щорічних пошануваннях загиблих поляків на Волині „Дорога пам'яті”. На католицькому кладовищі біля неіснуючого села Острівки у Волинській області 31 серпня 2024 р. відбулася чергова пам'ятна жалобна меса за невинно вбитих поляків, місцевих жителів.

На католицькому кладовищі біля неіснуючого села Острівки у Волинській області 31 серпня 2024 р. відбулася чергова пам'ятна жалобна меса за невинно вбитих поляків, місцевих жителів. Сіл Острівки та Воля Острівецька давно немає. Проте залишилося кладовище, яке з 1990 р. стало місцем паломництва для поляків. Вони приїжджають сюди вшанувати пам'ять своїх невинно вбитих земляків і рідних. Цього року таке паломництво відбулося вже тридцять четвертий раз. У суботу, 31 серпня 2024 р., на кладовищі Острівків зібралося близько сотні осіб. Переважно це були поляки з різних кресових товариств, тобто люди, чия сімейна пам'ять пов'язана з Волинню. На захід прибули консули Марек Войцеховський, Анна Войцеховська та Кшиштоф Василевський із Генерального консульства РП у Луцьку. Серед нечисленних місцевих жителів були Олександра Васейко, завдяки якій археологи змогли знайти могили вбитих поляків, і Володимир Крижук, хранитель цього місця пам'яті та співорганізатор заходу⁴⁵.

Поляки вшановують не лише своїх співвітчизників, які загинули на Волині в роки Другої світової війни, а й тих, хто загинув під час російсько-української війни. 7 жовтня 2023 р. на цвинтарі в Усичах біля Торчина відбувся молебень та освячення надмогильного пам'ят-

43 *W Lubieszowie uporządkowano stary polski cmentarz*, „Monitor Wołyński”, 23.05.2024, [w:] <https://monitorwozynski.com/uk/news/5803-w-lubieszowie-uporzadkowano-stary-polski-cmentarz> [dostęp 20.10.2024].

44 W. Pedycz, *Cmentarze w Rymaczach i Lubomlu posprzątane Monitor Wołyński*, 23.05.2024, [w:] <https://monitorwozynski.com/uk/news/5800-porzadkowanie-cmentarzy-2024-luboml-i-rymacze> [dostęp 20.10.2024].

45 *Волинь: жалобна Меса у намірі примирення*, 02.09.2024, [w:] <https://rkc.org.ua/blog/2024/09/02/volyn-zhalobna-mesa-u-namiri-prymyrennya/> [dostęp 20.10.2024].

ника старшого солдата Богдана Щербика, який загинув 14 вересня 2022 р., захищаючи Україну⁴⁶. Під час відкриття надгробка українському герою 7 жовтня 2023 р. на цвинтарі в Усичах віцеконсул Міхал Банась із Генерального консульства РП у Луцьку сказав:

Богдан Щербик був українським патріотом. Водночас він був дуже пов'язаний із Польщею та поляками. Позиція і життя Богдана Щербика – це приклад і символ не лише героїчного патріотизму, але й того, що Польща стала другою домівкою для багатьох українців. Це приклад і символ надзвичайно близьких почуттів і стосунків, які об'єднують українців та поляків і які варто плекати⁴⁷.

Односельчани й родина Богдана Щербика, його українські й польські друзі, а також фундатори надгробка вшанували пам'ять Героя. Цезарій-Анджей Юркевич, віце-президент фундації „Polska Fundacja Narodowa”, завдяки якій встановлено надгробок, сказав:

У моєму серці є вдячність вам, українські брати, за те, що ви стоїте стійно на захисті і Польщі, і всієї Європи. Ви робите це з 2014 р.⁴⁸

Ідею встановлення надгробка підтримали та реалізували польські фундації „Polska Fundacja Narodowa” і „Kresy w Potrzebie” та фірма „Granity Skwara”.

Римо-католицькі парафії на Волині під час російської агресії

Активну участь у боротьбі проти російського агресора бере Римо-католицька церква. На Волині діє Луцька дієцезія, яка охоплює Волинську та Рівненську область. Луцька дієцезія складається з Луцького та Рівненського деканатів. До найбільших парафій Луцької дієце-

46 На могилі загиблого військового Богдана Щербика в Усичах відкрили пам'ятник, [w:] <https://lutsk.rayon.in.ua/news/639628-na-mogili-zagiblogo-viyskovogo-bogdana-shcherbika-v-usichakh-vidkrili-pamyatnik> [dostęp 10.10.2024].

47 N. Denysiuk, *Został dla nas członkiem rodziny*, „Monitor Wołyński”, 8.10.2023, [w:] <https://monitorwozynski.com/uk/news/5168-pomnik-bogdana> – [dostęp 20.10.2024]. [szczerbika?fbclid=IwAR3qNU8MDLjw5KwEUKZUWd3IvhoAZtzMJ95Z0ewGQUEVYigm7w2XnyoriC4#](https://monitorwozynski.com/uk/news/5168-pomnik-bogdana)

48 На могилі загиблого військового Богдана Щербика в Усичах..., [w:] <https://lutsk.rayon.in.ua/news/639628-na-mogili-zagiblogo-viyskovogo-bogdana-shcherbika-v-usichakh-vidkrili-pamyatnik> [dostęp 10.10.2024].

зії відноситься кафедральна парафія св. Петра і Павла у Луцьку та св. Петра і Павла та Божого Милосердя у Рівному.

Вже у 2014 р. Римо-католицька Церква засуджувала дії російської федерації щодо окупації Криму. Від початку повномасштабного вторгнення у 2022 р. Згідно рішення Конференція Римо-Католицьких єпископів України прийняла рішення проводити в кожній парафії після Святої Меси молитовні заходи та заклики до молитви за мир в Україні. Серед військовослужбовців, які беруть участь у боях проти російського агресора є численні католики. В Луцькій дієцезії загинуло біля 10 католиків.

Одним із найбільших пріоритетів Католицької Церкви стала гуманітарна допомога потерпілим внаслідок повномасштабного вторгнення. Так, наприклад, благодійна організація „Карітас-Спес Луцьк”, що діє при парафії св. Петра і Павла у Луцьку, за 2022 р. допомогла понад 100 тис. жертвам війни, надаючи продуктові і гігієнічні набори, медичну та грошову допомогу, зимові ковдрами та обігрівачі, тощо. В березні 2022 р. священники та парафіяни Римо-католицького костелу їздили на ковельський вокзал годувати людей, які тікали зі сходу України. У 2023 р. гуманітарну допомогу отримали понад 70 тис. осіб. Майже в кожній парафії розгорнулися гуманітарні пункти допомоги для потребуючих людей і жертв війни. Це пов'язано з тим, що від лютого 2022 р. Римо-католицький костел отримав велику допомогу з Польщі.

fol. domena publiczna

Кафедральний костел Св. Петра і Павла в Луцьку / Katedra rzymskokatolicka świętych Apostołów Piotra i Pawła w Łucku

fol. A. Olich

Панахида 31 серпня 2024 р. на кладовищі біля неіснуючого села Острівки у Волинській області за невинно вбитих 30 серпня 1943 р. УПА поляків / Msza żałobna odprawiona 30 sierpnia 2024 r. za Polaków zamordowanych przez UPA we wsi Ostrowki i Wola Ostrowiecka 30 sierpnia 1943 r.

Варто зауважити, що в костелах проводяться регулярні збори для підтримки медичних підрозділів. Позиція Церкви залишається незмінною – бути з людьми і підтримка ЗСУ в боротьбі проти агресора. В ЗСУ впроваджено військове капеланство, яке підтримує військовослужбовців та їхні родини. Відбуваються регулярні психоемоційні розвантаження для дружин, в яких загинув внаслідок агресії чоловік або рідні⁴⁹.

MYKOŁA KUCZEREPA – ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ POLSKIEJ SPOŁECZNOŚCI NA WOŁYNIU W WARUNKACH WOJNY ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ (2014–2024)

Abstrakt

W artykule przeanalizowano aktywność społeczności polskiej na Wołyniu w czasie agresji rosyjskiej na Ukrainę 2014–2024. Mimo toczącej się wojny na terenie regionu nadal działały liczne organizacje społeczne i stowa-

49 Інформацію про діяльність на Волині Римо-католицької церкви під час російської агресії люб'язно надав канцлер Луцької дієцезії отець Павло Хом'як.

rzyszenia kultury polskiej, a także Kościół rzymskokatolicki działalność duszpasterską. Szczególną aktywnością wykazują się: Stowarzyszenie Kultury Polskiej na Wołyniu im. Ewy Felińskiej, Towarzystwo Kultury Polskiej im. Tadeusza Kościuszki, Wołyńskie Zjednoczenie Nauczycieli Polskich na Ukrainie im. Gabrieli Zapolskiej, Wołyńskie Towarzystwo Sztuki Polskiej „Barwy Kresowe”, Stowarzyszenie Lekarzy Polskiego Pochodzenia. Autor artykułu szczegółowo omówił ich działalność kulturalną i edukacyjną, a także współpracę z miejscowym Wołyńskim Uniwersytem Narodowym im. Łesi Ukrainki. Przedstawił wiele interesujących faktów dotyczących współpracy ukraińsko-polskiej na Wołyniu w ostatnich latach. Oprócz organizacji społecznych i stowarzyszeń wspominał o funkcjonowaniu w Łucku Konsulatu Generalnego RP. Zakres jego kompetencji obejmuje trzy ukraińskie obwody administracyjne: wołyński, rówieński i tarnopolski. Placówka ta zajmuje się również promocją Polski, rozwojem stosunków dwustronnych oraz współpracą między Polską a Ukrainą we wszystkich sferach życia politycznego, społecznego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego.

fot. A. Olich

Творчі колективи волинських національно-культурних товариств на сцені Палацу культури міста Луцька під час благодійного проєкту «В єдності наша сила!», 21 квітня 2024 р. / Zespoły wołyńskich towarzystw narodowych i kulturalnych na scenie Pałacu Kultury w Łucku podczas koncertu w ramach projektu charytatywnego „W jedności nasza siła!”, 21 kwietnia 2024 r.

Słowa kluczowe: Wołyń, dziedzictwo kulturowe, współpraca polsko-ukraińska, Polska, polskie towarzystwa kulturalne, Ukraina.

Ключові слова: Волинь, культурна спадщина, польсько-українська співпраця, Польща, польські культурні товариства, Україна.